

Sava Sivriev
(Bulgaria, Konstantin Preslavsky University of Shumen)

Bulgarian/Bulgar Images in the Russian Language Environment **Sofia, Tangra, 2014**

Abstract: Kamen Mihaylov's book deals with the connection of Volga Bulgaria and Danube Bulgaria with Russia – from the Middle Ages to the 18th century. The author proposes a new concept based on new historical, cultural and literary material interpreted and arranged in an original and unexpected way. Some of the book's contributions are the following: a parallel study of the Bulgarian and Bulgar images – until the 18th century these two peoples had, apart from their common origin, long-standing connections with each other; scientific analysis of the facts neglected by writers of the civil and cultural history of Bulgarians; an expanded range of histories written in the second half of the 18th century; an introduction to the Abecedarians; a detailed study of the Russian historical calendars which contain valuable material on Bulgarians; a methodical study of the knowledge that Russians had about the everyday life of Bulgars and Bulgarians; a commentary of the fierce struggle between the pro-Byzantine and Pro-Bulgarian parties in the Russian principalities; an in-depth analysis of the activity of the Kiev metropolitans of Bulgarian origin; a chronology of the wars between the Russian princes and Volga Bulgaria; the introduction into scientific circulation of a study by Archbishop Eugenios Voulgaris (Evgeniy Bulgar); a study of Old Believers' texts with the lives of Bulgarian saints; elucidation on the life of the Bulgarian saint Avramy. Kamen Mihaylov's work is a notable event in contemporary literary life. The Russian state was built through civil and cultural attraction and repulsion with the two Bulgarian states which served as a model for the state and the culture. In the process, the Russian community has formed its image of the 'other' – from whom it takes and from whom it pushes back along the way.

Сава Сивриев
(България, Шуменски университет „Константин Преславски“)

„Български/Булгарски образи в рускоезична среда“ **София, Тангра, 2014**

В последния абзац на книгата си „Български/Булгарски образи в рускоезична среда“ Камен Михайлов е написал:

Сава Сивриев

...бъдещето винаги е доказвало само едно – пълната забравя на стореното от предците.

Да се надяваме това да не се случи с написаното от него, което горещо препоръчвам да бъде четено. За мене работата е впечатляващ научен текст, който търси истината – с нова концепция, с нов исторически, културен и литературен материал, тълкуван и подреден по неочакван начин. В текста се четат много други текстове.

Ето някои от приносите в книгата на Камен Михайлов:

- успоредното разглеждане на българските и булгарските образи – до XVIII век тези два народа имат, освен един корен, и непрекъсващи връзки помежду си;
- научно осмисляне на факти, загърбвани от пишещите гражданската и културна история на българите;
- разширяване на кръга от истории, писани във втората половина на XVIII век;
- за първи път спряно внимание на „азбуковниците“;
- за първи път подробно разглеждане на руските исторически календари, в които има ценни материали за българите;
- методично проследяване на познанието за бита, което русите са имали за българите и за българите;
- коментар на яростната борба между провизантийската и пробългарската партии в руските княжества;
- дейността на българите – Киевски митрополити;
- за първи път съставена хронология на войните между руските князе и Волжко-Камска България;
- за първи път въведено в научно обръщение изследване на Евгений Булгар;
- старообрядчески текстове с жития на светци българи;
- за първи път спряно внимание върху българския светец Авраамий и пр.

Мисля, че не само с тези приноси се изчерпва достойнството на книгата.

Отново ще отбележа: пред нас са нова концепция и нов начин на мислене, доказани с познат и най-вече с непознат изворов материал. Текстът не върви в пътя на установените исторически и културни разкази, напротив – чете ги критично. Не следва научна, историческа, културна, историографска или литературоведска митология, а стои встрани от митологичното мислене, предлагайки рационализъм и здрав разум при решаването на проблематиката. И има за цел да се приближи към реалната картина на история и култура в един голям период от време. Явно сегашното знание за българската минало и за мястото ѝ в историята и културата на Европейския изток е натрупало достатъчен фонд, който позволява преосмисляне на стереотипи, с които българското минало и присъствие в Европейския изток са били осмисляни.

Руската държава се е изградила чрез гражданско и културно привличане и оттласкване от двете Българи – неин образец за държавност и култура. В този процес руската общност изгражда своята представа за „другия“ – от когото взема и от когото се оттласква в пътищата си. И както казват на Изток: животът е стълба – едни се качват,

Сава Сивриев

други слизат по нея. Така е и с държавите. Изкачващите се, както и изкачващия се човек, обикновено „забравят“ кому и колко дължат за успеха си.

Камен Михайлов коментира огромен познат и непознат най-вече културен, исторически, книжовен, литературен материал. Важни източници за руската история и ранната история на източните славяни. Работата е резултат на повече от тридесетгодишен негов труд в българските и руски библиотеки. На мислене и премисляне на факти, събития, източници, концепции, работа с текстове, текстова критика, за да се стигне най-сетне до това: как изглежда България и българското през възприятието чрез руски културни концепти и какви са последствията за нас от този начин на възприятие.

Книгата на Камен Михайлов идва да покаже убеждението на Ернст Касирер за културата като система от символични форми и човека като същество, живеещо чрез символи. Впрочем авторът на „БЪЛГАРСКИ/БУЛГАРСКИ ОБРАЗИ В РУСКОЕЗИЧНА СРЕДА“ София, Тангра, 2014 пише:

Образите са този специфичен обект на анализ, който има свой собствен специфичен живот – често пъти извън истинността и логическата последователност – но затова пък те са много по-активни и трудни за преодоляване в реалната действителност. Чрез тях съвсем осезаемо може да се покаже как историчното бива превръщано във всекидневно, и обратно. Образите като даденост са разположени на граничната територия между вечното и актуалното. Случилата се събитийност придобива конкретни измерения, представящи рецепцията на менталното „отклонение“ (aberratio).

Споменавайки забравения Крум Кърджиев и неговия опит за ейдология на литературоведски модели, Камен Михайлов прави нещо много по-мощно: история на менталността. Оттук – история на представите:

Образологията, такава, каквато я представям тук, утвърждава пътя, по който се преминава от история на идеите към история на представите. Представи за нас самите и за другите; представи, които стоят в основата на идентификационните процеси за всеки отделен индивид, общност и нация, и които ще протичат като най-същностен, макар и често болезнен въпрос, независимо от отварянето на пространствата, заличаването на етноските дистанции, политическата воля за преодоляване на регионалното мислене. За учените пък съществуващите парадигми в менталността на масите са интересна възможност за разработване на неизвървените пътища в историята. Така поне твърди културологът Ю. Лотман. Наблюденията и изводите от извършените анализи са неизбежно насочени към менталитета на етносно маркираните групи: руска и българска.